

Wandeling 'Van 't Langeveen tot 't Vogelwater' | 5,5 km.

De wandeling

Welkom op landgoed Den Treek-Henschoten in de gebieden 't Langeveen, 't Waswater, de Ringheuvels en 't Vogelwater. Deze gebieden liggen op de flank van de Utrechtse Heuvelrug. De Heuvelrug is een uitgestrekte keten van heuvels, opgestuwd door omvangrijke gletsjers en bestaat uit kwetsbare, arme zandgrond. Hier werd van oudsher veeteelt bedreven door begrazing met schapen. De voorheen uitgestrekte heide- en stuifzandgronden zijn nu grotendeels bebost. Deze Treeker wandeling voert langs bossen met naald- en loofbomen, voormalig stuifzand, langs lanen en open, natte graslanden en langs 't Vogelwater: de beroemde plek waar in 2017 een 13.000 jaar oud oerbos uit de laatste ijstijd is ontdekt.

Landgoed Den Treek-Henschoten is een familielandgoed. Bosbouw, landbouw, natuur, wonen én recreatie gaan hier hand in hand. Nabij de Ringheuvels en 't Langeveen is het historische karakter van het Landgoed goed te zien. Lange rechte lanen met eiken en soms beuken accentueren de historische verbindingswegen en schapendriften over de heide. De bossen werden eind negentiende en begin twintigste eeuw aangeplant en dienden onder meer voor de productie van mijnhout. Karakteristieke dieren, die voorkwamen op de heide, zoals het korhoen en de adder, zijn helaas verdwenen. Diersoorten uit het bos zoals de zwarte specht, de buizerd, de boommarter en de eekhoorn verschenen.

Het bosbeheer richt zich op een vergroting van de diversiteit in het bos en op de combinatie van bosbouw, natuur en recreatie. Dat geeft een afwisselende bosbeleving met jonge en oude bomen, dood hout dat deels mag blijven liggen en een dichtere ondergroei met struiken en kruiden.

De route

Tijdens de wandeling komt u langs 9 extra bezienswaardige punten: 1. 't Waswater, 2. De Ringheuvels 3. IJslanders op 't Langeveen, 4. Heidecorridor, 5. Het Sterrenbos, 6. 't Langeveen, 7. Statige lanen, 8. 't Vogelwater, 9. De vondst van het oerbos.

Voor zover mogelijk is de route voorzien van een geel-blauwe markering op de bomen. Langs de route vindt u meerdere bankjes.

Landschap en cultuur

Tijdens deze wandeling loopt u door een gebied dat op de flank van de Utrechtse Heuvelrug ligt. Deze Heuvelrug is ruim 200.000 jaar geleden ontstaan tijdens de voorlaatse ijstijd. Nu is deze “Leusderberg” nog maar 50 meter hoog. Dat was meer dan 100 meter. Veel van het verwaaid en weggespoelde zand is nu de bodem waarop u tijdens deze wandeling loopt. Het wandelgebied werd al in de bronstijd (3000 geleden) bewoond en vanaf de late middeleeuwen zien we breed uitwaaiende karrensporen van zuid naar noord lopen.

Pas vanaf 1870 is het gebied in ontginning gekomen. Heide werd geploegd en ingeplant met dennen, lanen werden aangeplant met zomereik en beuk en drassige gebieden werden ontgonnen. Hierdoor is het uitgestrekte en open heidelandschap in een bos veranderd. ‘t Langeveen was een nat en drassig hoogveen dat in 1890 werd ontgonnen tot landbouwgrond. Sinds 1995 heeft het een natuurbestemming. Even verderop ligt ‘t Waswater. Dit was natte heide. Vroeger werden hier de schapen gewassen voordat ze geschoren werden, zodat de wol meer opbracht. De Droogmakerij aan de overzijde van de Buurtweg was een natte heide-ontginning uit de negentiende eeuw en is nu ook omgevormd van grasland naar een heideplas. Dit gebied kreeg daarna zijn oorspronkelijke naam terug: ‘t Vogelwater en werd wereldberoemd door de vondst van de restanten van een 13.000 jaar oud oerbos. Bijzonder is verder het Sterrenbos halverwege deze wandeling. Daar komen acht boslanen bij elkaar.

Heide, veen en stuifzandgronden

De heide werd vroeger door boeren op het Landgoed gebruikt voor begrazing met schapen. De heide leverde ook plaggen. Daarvoor werd de zode met wortels en al weggestoken en in de stal bij de boerderij als strooisel gebruikt. In het voorjaar werd de 1 meter dikke strooisellaag met mest uit de ‘potstal’ leeggeschept op de akkers. Door dit eeuwenlang toe te passen werden de akkers steeds iets opgehoogd en vruchtbaarder.

Door roofbouw ontstonden er grote zandvlaktes die het zand opstoven tot duintjes. Resten van dit stuifzand zijn te zien in het gebied de Ringheuveld. Het zand stooft hier weg tot aan de vochtige grond en kwam tot rust in stukken met struiken en gras. Net als op het strand. De stuifduintjes heten ook wel fortentjes en hebben steile hellingen. Ze zijn nu begroeid met eik en den. Op ‘t Waswater en ‘t Vogelwater was het te nat voor verstuing. Op ‘t Langeveen kwam hoogveen voor. Dat is een veensoort waar turf van werd gemaakt.

Natuurwaarden

Bij de start van de wandeling is veel droge struikheide te zien. Deze heide is teruggekeerd door het openkappen van dennenbos en het verwijderen van het bosstrooisel. Het heidegebied hier is aaneengesloten met andere heidegebieden op het landgoed zoals 't Hazewater, het Treekerpunt en via het econduct ook met de Leusderheide. Door dit herstel vinden we hier zandhagedissen, levendbarende hagedis en vlinders als heideblauwtje en kleine vuurvliinder. Door betreding van mensen en paarden stuift het zand gelukkig nog een beetje. Het blauwe buntgras, de heidespurrie en veel insecten profiteren daarvan, zoals graafbijen, zandloopkevers, de mierenleeuw maar ook vogels als de boomleeuwerik en geelgors.

Het natte gebied van 't Langeveen is een ondoordringbaar gebied met veel groene en bruine kikkers en ook kleine watersalamanders. Ook broeden er sinds enkele jaren roodborsttapuiten, dodaars en wintertalingen. De huiszwaluw en boerenzwaluw die bij de boerderijen broeden foerageren hier massaal op insecten. In het veen zelf groeit nu vooral pitrus. Dit is het gevolg van vroegere bemesting. Maar staat ook steeds meer veenmos. Daardoor verdwijnt de pitrus op termijn en keert het hoogveen weer terug.

Natuurontwikkeling

In het convenant dat het Landgoed in 2011 sloot met de provincie Utrecht en de gemeente Leusden werd onder andere afgesproken dat het Landgoed landbouwgronden omvormt naar natuur. Daarvoor werden tientallen hectares bos veranderd in heide en intensieve landbouwgrond veranderd in bloemrijk grasland en een heideplas. Hiervoor is er afgegraven.

Veel van deze percelen sluiten nu aan bij andere natuurterreinen, waardoor flora en fauna zich over een groot gebied kunnen verspreiden en vestigen. Ze hebben een belangrijke functie in de uitbreiding en verbinding van leefgebieden van flora en fauna.

Beheer en gebruik

Opgestapeld hout langs de weg laten zien dat het bosbeheer belangrijk is op het Landgoed. De kosten voor het beheer en onderhoud van het Landgoed worden mede bekostigd met de opbrengsten uit deze duurzame bosbouw. Eens in de vijf jaar wordt het bos op een deel van het Landgoed gedund en wordt het hout gesorteerd voor toekomstig gebruik voor palen, tuinhout, spaanplaat, timmerhout of voor energiehout.

't Langeveen en de heide- en stuifzandgebieden worden opgehouden door berken en dennen weg te halen. Om het dichtgroeien met grassen van open terreinen tegen te gaan, wordt een klein aantal paarden ingezet. Deze grazers eten het jonge gras en opslag van struiken en bomen. Hierdoor krijgen soms ook heideplanten de kans op te groeien, deze worden pas als laatste door grazers gegeten. De paarden in dit gebied vormen geen enkel gevaar, mits ze met rust worden gelaten en niet worden gevoerd.

Af en toe graast ook de schaapskudde in dit gebied. Zij doen zich graag tegoed aan grassen en heidescheuten.

Vanaf 1995 gaf het Landgoed 't Langeveen en 't Waswater hun oude natuurbestemming terug als moerassig en bloemrijk grasland. Er is een poel gegraven en er zijn andere maatregelen getroffen om kikkers, padden en libellen ook in droge zomers van water te voorzien. De grote afwisseling tussen natte graslanden en droge stuifduinen maakt het een aantrekkelijk gebied voor planten en dieren. In de ontwikkeling van 't Langeveen wordt het herstel van het voormalige hoogveen nagestreefd. Er wordt niet meer gemaaid, maar vooral in droge zomers wordt het waterpeil in het gebied hooggehouden om het veen niet te laten verdrogen. Dat gebeurt met een klein pompje, wat goed werkt. De veenmosrestanten blijven groeien en vormen dikke tapijten. Ze verdringen langzaam de pitrus die de zure veenmossen niet de baas kan. Maar ook de veenpluis breidt uit en ineens zijn er ook andere nieuwkomers. De verstikkende kroosdekens in de sloten hebben plaatsgemaakt voor het ranke sterrekroos en voor het zeldzame duizendknoopfonteinkruid, die allebei houden van helder schoon water. Af en toe staan er kleine wilgjes of leverkruid waarin roodborsttapuiten op de uitkijk zitten en ook de wintertaling is terug als broedvogel. Op termijn zal het veenpakket als grote spons het water zelf gaan vasthouden. Dat vergt lange termijn beheer, maar dat is op Den Treek-Henschoten eerder een regel dan een uitzondering.

Bossen en lanen

Op het landgoed staan afwisselende bossen, deels gemengd met naald- en loofhouten deels ongemengd met alleen naald- of loofhout. Grove den, douglas spar en larkis zijn de meest voorkomende naaldhoutsoorten.

Loofhoutsoorten zijn zomereik, beuk en ruwe en zachte berk. Door meer variatie in het bos te brengen, kan de leefbaarheid van het bos voor planten en dieren enorm toenemen.

Door waar mogelijk dode bomen te laten liggen of staan, hebben paddenstoelen en mossen, maar ook vogels als de zwart en groene specht, de boomklever en allerlei kleinere diertjes een belangrijke voedselbron of schuilplaats erbij gekregen. Door dunning in het bos en het her en der creëren van open plekken, ontstaat er ruimte voor jonge bomen, struiken en planten die dan spontaan kunnen opgroeien. Deze wijze van bosbeheer heet natuurlijke verjonging.

De statige lanen geven het landgoed aanzien en zijn herkenningspunten voor mensen op doortocht. De lanen, meest beplant met zomereik of beuk, worden regelmatig onderhouden. Laaghangende en dode takken worden verwijderd en de ondergroei wordt kort gehouden. De veelal oude laanbomen zijn belangrijke nestplaatsen voor vogels als spechten en boomklevers, maar ook voor vleermuizen.

Een bijzonder lanenstelsel is het Sterrenbos. Op dit punt komt een groot aantal lanen en paden samen in de vorm van een ster, wat prachtige doorkijkjes oplevert. Enkele qua kleur contrasterende lindebomen markeren dit punt.

't Vogelwater en het oerbos

In 2016 werden bij de afgraving van 't Vogelwater de resten ontdekt van een voormalig dennenbos uit de laatste fase van de laatste ijstijd: het 'oerbos' van Leusden.

De dennenbosresten zijn ongeveer 13.000 jaar oud. De vondsten kregen veel aandacht in vrijwel alle media.

Tijdens de opgravingen zijn niet alleen delen van de bomen veiliggesteld door schijven hout te zagen uit de stammen, maar ook zijn de omringende aardlagen voor bodemkundig, botanisch en entomologisch onderzoek beschreven en bemonsterd. Sinds de afsluiting van het veldwerk worden de verschillende monsters onderzocht door onderzoekers uit uiteenlopende vakgebieden van de Universiteit van Utrecht en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De bomen bieden een nauwkeurig beeld van de regionale effecten van een abrupte en ingrijpende klimaatverandering. Die klimaatverandering veroorzaakte 1000 jaar lang een forse temperatuurdaling waardoor bos veranderde in een koude toendra.

Op dit moment is het mogelijk een eerste inzicht te geven in de resultaten van het onderzoek naar de bomen. Deze resultaten zijn na te lezen in de diverse jaarberichten van het Landgoed, gepubliceerd op de website.

Tenslotte

Om historische gebouwen in stand te houden en natuur en recreatievoorzieningen aan te leggen en te beheren worden gronden verpacht aan boerenbedrijven en bewoners, gebouwen verhuurd en hout geoogst. Op deze wijze kan het Landgoed zichzelf ook op lange termijn in stand houden en kunt u als bezoeker genieten van dit eeuwenoude familiebezit.

Wandel ook eens de andere themawandelingen die verspreid op het Landgoed liggen. Zo leert u het gebied met al haar facetten steeds beter kennen. Meer informatie over de andere wandelingen en over het Landgoed is te vinden op www.dentreekhenschoten.nl.

